

Terrorlagstiftning mot gängen – rivstart för ett tryggare Sverige

Brottsutvecklingen i Sverige kan bara beskrivas som extrem. Ett särskilt allvarligt problem är att den grova organiserade brottsligheten kopplar ett allt fastare grepp om samhället. Den visar sig bland annat i epidemin av skjutningar och sprängningar. Under januari-augusti i år har 35 personer skjutits ihjäl i Sverige – det är den högsta siffran någonsin. Detta sker mot bakgrund av att 2020 var det år med flest skjutningar någonsin – i genomsnitt mer än en om dagen. Även åren dessförinnan präglades av eskalerande gängkriminalitet. Det handlar inte längre om att Sverige sticker ut negativt mot våra nordiska grannländer; statistik från Brå visar att Sverige ligger i den absoluta Europatoppen gällande dödligt skjutvapenvåld per capita.

Det är också helt uppenbart att gängvåldet inte bara drabbar gängmedlemmarna själva. Det drabbar alla i samhället. I början av augusti var det exakt ett år sedan 12-åriga Adriana sköts till döds vid en bensinstation i Botkyrka. I juni sköts en polisman till döds i Göteborg. Och i juli sköts två barn som lekte i Flemingsberg i Huddinge. Våldet kringskar vanliga människors livsutrymme.

Vi ser också hur tystnadskulturen breder ut sig i gängkriminalitetens spår, som gör att människor inte vågar vittna, och att kommunala och statliga tjänstemän upplever obehag när de utför sitt jobb och drar sig för att anmäla brott. Härigenom naggas både rättsstaten och demokratin i kanten.

Moderaternas förslag

Här är våra förslag för ett tryggare Sverige – och en beskrivning steg-för-steg hur skarpa lagförslag kan läggas fram före nästa val.

1. Proaktiva hemlig avlyssning/dataavläsning mot gängkriminella

Vad innebär det?

Den franska polisens forcering av Encrochat visar med stor tydlighet vilka framgångar som kan nås för polisen när man har möjlighet att använda hemliga tvångsmedel på ett tidigt stadium mot den grova brottsligheten. Även svensk polis och övriga brottsbekämpande myndigheter har ett behov av att använda tvångsmedel – till exempel hemlig dataavläsning eller att avlyssna någons telefon eller ta del av sms och andra meddelanden – i syfte att förhindra att framtida allvarliga brott begås inom ramen för den grova organiserade brottsligheten.

En viss möjlighet att använda hemliga tvångsmedel proaktivt finns idag men den begränsar sig i huvudsak till att förhindra terroristbrott och spioneribrott. Vi vill att

proaktiva tvångsmedel även ska kunna användas mot aktiva gängmedlemmar oavsett om de är misstänkta för ett konkret brott eller inte. Det skulle innebära helt nya förutsättningar för polisen att bedriva ett aktivt underrättelsearbete, genom avlyssning och övervakning, i syfte att stoppa nya skjutningar och sprängningar.

Vad gör regeringen?

Regeringen har vid en pressträff via en kort powerpointpresentation angivit att en ny "förutsättningslös" utredning ska tillsättas: *"Utredningen skulle bl.a. kunna se över om preventivlagens brottskatalog ska utvidgas."*

Hur och när?

Just nu arbetar den statliga utredningen Ju 2020:20, *Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel*. Vi vill ge utredningen ett tilläggsdirektiv att också utreda frågan om proaktiva tvångsmedel mot aktiva gängkriminella. Ett lagförslag bör vara klart senast den 1 augusti 2022.

2. Utvisa fler gängmedlemmar från Sverige

Vad innebär det?

Av utlänningslagen följer att den som saknar svenskt medborgarskap och döms för brott får utvisas ur Sverige och förbjudas att återvända hit inom en viss tidsperiod. Dagens praxis innebär dock att få utländska medborgare utvisas från Sverige, trots att de döms för allvarlig brottslighet. De låga siffrorna beror bland annat på att alltför stor hänsyn tas till personens anknytning till Sverige när frågan om utvisning bedöms. Detta vill Moderaterna ändra på. Den tydliga utgångspunkten måste vara att den som inte är svensk medborgare och döms till fängelse ska utvisas från Sverige. Det gäller inte minst brott som begås inom ramen för gängkriminalitet.

Gällande vissa utländska medborgare, som kan utgöra ett allvarligt hot mot rikets säkerhet eller som kan förmodas vara terrorister, finns särskilda regler som innebär att utvisning är möjlig utan att han eller hon dömts för brott. Istället är det tillräckligt att en utvisning är särskilt påkallat av hänsyn till rikets säkerhet. Detta regleras i lagen om särskild utlänningskontroll (LSU). Moderaterna vill överväga att införa liknande regler för utländska medborgare som kan befaras begå eller medverka till grovt organiserad brottslighet – oavsett om de dömts för brott eller inte.

Hur och när?

Regeringen bör tillsätta en utredning som får i uppdrag att lägga fram förslag som innebär att gängmedlemmar ska kunna utvisas oavsett om de dömts för brott. Ett lagförslag bör läggas fram senast den 1 augusti 2022.

3. Dubbla straff för gängkriminella

Vad innebär det?

Moderaterna vill införa en gängbestämmelse som kan leda till dubbla straff för brott som har ett samband med uppgörelser i kriminella grupperingar. En sådan typ av straffskärpningsgrund finns sedan tidigare i Danmark. Exempel på brott som skulle kunna aktualisera tillämpning av gängbestämmelsen är misshandel, rån, olaga hot, olaga frihetsberövande, utpressning, hot och våld mot tjänsteman samt övergrepp i rättssak.

Vad gör regeringen?

Regeringen mottog nyligen den så kallade *Gängbrottsutredningen* (SOU 2021:68) som lägger fram ett förslag på en ny straffskärpningsgrund för gängrelaterad brottslighet. Förslaget kommer dock inte leda till dubbla straff enligt dansk modell. I utredningen påpekas bland annat att ett på förhand bestämt påslag sammantaget inte framstår som en framkomlig väg ur ett svenskt perspektiv (SOU 2021:68 s. 237) och att någon regelmässig höjning av straffvärdet enligt en viss procentsats därför inte kan anges (SOU 2021:68 s. 502).

Hur och när?

Just nu arbetar en annan statlig utredning Ju 2021:08, *Skärpt syn på flerfaldig brottslighet*. Utredningen ska titta på vissa frågor om skärpta straff för återfall och den ska redovisas till regeringen senast den 20 januari 2023. Vi vill ge utredningen ett tilläggsdirektiv att också utreda frågan om väsentligt skärpta straff för brott med anknytning till organiserad brottslighet. Ett sådant tilläggsdirektiv skulle kunna ges omedelbart genom regeringsbeslut. Ett lagförslag beträffande dubbla straff för gängkriminella bör läggas fram i ett delbetänkande senast den 1 augusti 2022.

4. Visitationszoner för att söka efter illegala vapen och sprängmedel

Vad innebär det?

Moderaterna vill att polisen, efter beslut från åklagare, ska kunna upprätta visitationszoner där de ges utökade befogenheter att söka efter vapen och handgranater på människor och i fordon. Ett beslut om att upprätta en visitationszon ska endast få fattas när det finns en beaktansvärd risk för att illegala vapen finns i eller kommer transporteras genom ett visst område. Zonerna ska vara tillfälliga och begränsade till ytan. Det ska inte krävas någon konkret misstanke om brott för att kontroll ska kunna ske. Liknande lagstiftning finns redan i Danmark.

Hur och när?

Vi anser att frågan om visitationszoner inte rör ett ingrepp i straff- eller processrättens grundläggande funktioner. En sådan lagändring behöver därför inte utredas i en statlig utredning, utan kan snabbutredas i en departementspromemoria (Ds) i Regeringskansliet. Ett sådant arbete kan tillsättas omedelbart och lagförslaget bör redovisas senast den 1 april 2022.

5. Anonyma vittnen

Vad innebär det?

Allvarlig brottslighet är oftast svår att utreda eftersom de som kommit i kontakt med den vare sig vågar eller vill berätta om vad de sett. Vi ser ett behov av att införa en möjlighet till anonymitet i domstol vid allvarlig brottslighet. Anonyma vittnen är tillåtna i samtliga våra nordiska grannländer, men inte i Sverige.

Vad gör regeringen?

Den 25 maj 2021 redovisades betänkandet SOU 2021:35, *En stärkt rättsprocess och en ökad lagföring*, till regeringen. I utredningen läggs bland annat ett förslag fram om att införa ett system med så kallade kronvittnen. Något förslag om anonyma vittnen lades dock inte fram – regeringen hade inte heller givit utredningen ett tydligt uppdrag att lägga fram ett sådant förslag.

Hur och när?

Ett förslag om anonyma vittnen bör nu utredas internt i Regeringskansliet i en departementspromemoria. Visst beredningsunderlag beträffande frågan finns redan i ovan nämnda SOU 2021:35. Lagförslaget bör redovisas senast den 1 april 2022.

6. Inför ett nytt straff: vistelseförbud enligt dansk modell

Vad innebär det?

Moderaterna föreslår att det införs en ny straffrättslig påföljd som innebär att den som döms för brott ska kunna meddelas ett förbud mot att vistas i ett visst geografiskt område – exempelvis ett bostadsområde – upp till 10 år efter avtjänat fängelsestraff. Att överträda ett vistelseförbud ska vara straffbart med fängelse upp till två år. Liknande lagstiftning – om s.k. opholdsforbud – finns i den danska strafflagstiftningen och riktas bland annat specifikt mot gängkriminella som har sin bas inom vissa bostadsområden.

Hur och när?

Regeringen bör ge en utredare i uppdrag att ta fram ett förslag på vistelseförbud enligt dansk modell. Lagförslaget bör presenteras senast 1 september 2022.

7. Omhändertata barn i gängkriminella miljöer

Vad innebär det?

Moderaterna anser att staten måste ta ett större ansvar för att barn som själva utsätter sig för risker genom att begå grova brott eller som fostras in i kriminalitet av sin egen familj omhändertas. Det handlar både om en tydligare styrning men också att, vid behov, ändra i regelverken. De brottsbekämpande myndigheterna måste användas vid behov. Polisen har ofta god kännedom om vilka barn som växer upp i

kriminella miljöer. Därför bör åklagare kunna ansöka och fatta beslut om omedelbart omhändertagande enligt Lagen om vård av unga (LVU). Idag har bara socialnämnden behörighet att göra en sådan ansökan.

Hur och när?

Regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att ta fram ett tydligt tillämpningsstöd, det vill säga vägledande dokument för hur LVU:s bestämmelser ska tillämpas i fall med barn i gängkriminell miljö. Regeringen bör vidare tillsätta en utredning som ska ges i uppdrag att ta fram förslag som innebär att åklagare ska kunna ansöka om omhändertagande av barn enligt LVU. Ett lagförslag bör redovisas senast den 1 augusti 2022.

8. En ny huvudregel i sekretesslagstiftningen: All relevant information ska delas med Polisen för att bekämpa brott

Vad innebär det?

Enligt dagens regler får myndigheter som utgångspunkt inte dela information med polisen, men det finns flera undantag. Dessa regler fungerar dåligt, eftersom det råder stor osäkerhet hos myndigheterna om när och hur undantagen kan tillämpas. Moderaterna menar att en ny huvudregel i offentlighets- och sekretesslagen måste införas – som innebär att myndigheter får dela uppgifter i sin verksamhet med polisen och andra brottsbekämpande myndigheter om det behövs för att förhindra eller utreda brott som kan leda till fängelse.

Hur och när?

Regeringen bör tillsätta en utredning med ett uttryckligt uppdrag att undanröja sekretesshindren mellan myndigheterna. Ett lagförslag bör redovisas senast den 1 september 2022.

9. Fler myndigheter ska bekämpa brott

Vad innebär det?

Fler myndigheter behöver bidra mer proaktivt till brottsbekämpningen och därigenom stödja Polisen och andra brottsbekämpande myndigheters uppdrag. Moderaterna vill införa ett tydligt krav för samtliga relevanta myndigheter att aktivt vidta åtgärder för att bekämpa brott och motverka missbruk inom respektive myndighets verksamhetsområde.

Hur och när?

Regleringsbrev till samtliga relevanta myndigheter bör kompletteras med tydliga uppdrag att respektive myndighet har en skyldighet att arbeta med att förebygga och avslöja brott samt att aktivt bistå Polisen och andra brottsbekämpande myndigheter i deras brottsutredningar.

Fler myndigheter ska ingå i den myndighetsgemensamma samverkan mot grov organiserad brottslighet. Bland annat bör Arbetsmiljöverket, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Finansinspektionen, Inspektionen för vård och omsorg, Pensionsmyndigheten, Statens Institutionsstyrelse, Transportstyrelsen och Länsstyrelsen i Stockholms län ingå i satsningen.

10. ”Go for the money” – beslagta gängkriminellas egendom

Vad innebär det?

De kriminella gängen som vuxit fram i Sverige rör sig inte sällan med olika typer av statusmarkörer. Det rör sig om dyra märkeskläder, klockor, smycken och fordon. För att minska drivkrafterna hos gängkriminella att begå brott krävs att rättsväsendet ges ännu bättre möjligheter att beslagta brottsvinster. Att ta statussymboler från gängkriminella är också en viktig åtgärd för att förhindra att unga rekryteras in i kriminalitet.

Moderaterna vill därför att det införs utökade möjligheter att förverka potentiella brottsvinster. Det handlar för det första om att en tydlig förklaringsbörda bör läggas på den enskilde. Den som ägnar sig åt gängkriminalitet och saknar legitima inkomster bör kunna förklara hur han eller hon kommit över dyra tillgångar för att egendomen ska skyddas från förverkande. Motsvarande regler finns exempelvis i Europarådets konvention från 2005 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism.

Det handlar för det andra om att förverkande ska kunna beslutas utan samband med en fällande brottmålsdom – vilket endast kan ske i undantagsfall idag. Det skulle möjliggöra en effektivare process där egendom kan tas i beslag i flera fall och snabbare, utan att tumma på rättssäkerheten. Ett liknande system finns redan på Irland och utreds i Norge.

Hur och när?

Just nu arbetar *2020 års förverkandeutredning*, Ju 2020:16. Betänkandet ska redovisas till regeringen senast den 17 december 2021. Vi vill ge utredningen ett tilläggsdirektiv att utreda frågorna om sänkta beviskrav för förverkande och utökade möjligheter till förverkande utanför en rättegång om ansvar för brott. Ett lagförslag bör läggas fram senast den 1 april 2022.